

Vergaderjaar 2025–2026

29 279

Rechtsstaat en Rechtsorde

AH

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN
VEILIGHEID**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 juni 2026

Hierbij bied ik u, op grond van artikel 104 van de Wet op de rechterlijke organisatie, het jaarverslag van de Rechtspraak over het jaar 2025 aan. Deze aanbiedingsbrief bevat tevens de kabinetsreactie op de door de Rechtspraak in het jaarverslag genoemde aandachtspunten en knelpunten.

In dit jaarverslag geeft de Rechtspraak inzicht in de resultaten die in 2025 zijn behaald en de financiële middelen die daarvoor zijn ingezet. Het jaarverslag laat ook zien dat rechters en de Rechtspraak als organisatie de bijzondere aan hen toegekende verantwoordelijkheid zeer serieus nemen en willen laten zien hoe zij deze verantwoordelijkheid invullen. Ik wil mijn waardering uitspreken voor het inzichtelijke jaarverslag en voor het werk dat ook in 2025 weer is verricht door alle rechters en rechtspraakmedewerkers.

De Raad voor de rechtspraak (hierna: de Raad) staat in het jaarverslag nadrukkelijk stil bij de rol van de rechter en rechtspraak in de rechtstaat. De Raad spreekt de wens uit om de, door de Staatscommissie rechtsstaat geadviseerde, periodieke rechtsstaatdialoog ook in 2026 voort te zetten. In reactie hierop kan ik aangeven dat aan deze wens gehoor wordt gegeven. De rechtsstaatdialoog 2026 zal plaatsvinden in september 2026, in de week van de Rechtstaat.

In het jaarverslag zet de Raad uiteen hoe verder wordt gewerkt aan de kwaliteit en tijdigheid van de rechtspraak en hoe de Raad zich inzet voor een betere aansluiting van de rechtspraak op de behoeften van de samenleving. In 2025 zijn stappen gezet naar laagdrempelige, digitale toegang tot de rechter. Daarnaast draagt de Raad met innovatieve projecten en maatschappelijk effectieve rechtspraak bij aan het oplossen van concrete problemen.

De Raad benoemt in het jaarverslag ook trends in wets- en beleidsvoorstellen. De Raad geeft aan dat in 2025 substantieel meer wetgevingsadviezen zijn dan ooit eerder. Veel van deze in 2025 ingediende wetsvoorstellen raken aan grondrechten; een deel beoogt de naleving van grondrechten te bevorderen. Bij een aantal andere wetsvoorstellen is sprake van mogelijke spanning met grondrechten, vooral in het strafrecht. Ook geeft de Raad aan zich zorgen te maken over de zorgvuldigheid van het wetgevingsproces. Zo wordt benoemd dat de kwaliteit van het wetgevingsproces onder druk staat, wat gevolgen kan hebben voor de kwaliteit en uitvoerbaarheid van wetgeving. Deze zorg neem ik serieus en ik heb hier dan ook aandacht voor gevraagd bij andere ministeries. Een andere trend die de Raad constateert en zorgen baart is de geconstateerde druk op rechtspraak in twee instanties. De Raad benadrukt het belang om de hoofdregel van rechtspraak in twee instanties als uitgangspunt te blijven hanteren en roept de regering op een toetsingskader rechtsbescherming te maken. In reactie op dit laatste zorgpunt kan ik aangeven dat momenteel door mijn ministerie een verkenning wordt uitgevoerd naar de mogelijkheden om de procedures te versnellen met behoud van voldoende rechtsbescherming.

In het verlengde van de jaarverslagen van voorgaande jaren gaat de Raad ook in dit jaarverslag in op uiteenlopende knelpunten in wet- en regelgeving die door de rechtspraak zijn gesignaleerd. Ik hecht er grote waarde aan dat de Raad het kabinet via deze weg blijft adviseren over thema's waarbij wet- en regelgeving in de praktijk als belemmerend wordt ervaren. Daarnaast spreek ik mijn waardering uit voor het initiatief om bij verschillende knelpunten concrete ideeën aan te reiken die kunnen bijdragen aan het wegnemen daarvan.

In deze brief geef ik, mede namens het kabinet, een toelichting op de wijze waarop met de genoemde knelpunten wordt omgegaan en geef ik de stand van zaken met betrekking tot knelpunten die in eerdere jaarverslagen zijn gesignaleerd. Daarbij houd ik de opbouw en volgorde van het jaarverslag aan.

Knelpunten in wetgeving en uitvoering

Bestuursrecht

Stikstof

De Raad wijst erop dat het stikstofdossier de hele maatschappij raakt. Burgers worden getroffen door de belemmeringen voor woningbouw en infrastructuur. Bedrijven en boeren worden getroffen door het verlies van vergunningen en beperkingen in de bedrijfsvoering. De natuur (en indirect daardoor ook de maatschappij) wordt getroffen door het gebrek aan doeltreffende maatregelen om de crisis aan te pakken. Deze maatregelen moeten worden geïnitieerd door de wetgever. De Raad wijst erop dat het uitblijven daarvan leidt tot rechtszaken met grote gevolgen zonder dat de rechter het onderliggende probleem kan oplossen.

Zoals de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur heeft aangegeven in zijn brief aan de Tweede Kamer van 27 maart 2026 over de Samenhangende aanpak Landbouw, Natuur en Stikstof geeft het kabinet grote prioriteit aan het oplossen van de stikstofproblematiek.¹ Het kabinet maakt duidelijke keuzes voor een sterke en toekomstbestendige agrarische sector en het structureel verbeteren van de natuur. Zodat vergunningverlening stapsgewijs weer mogelijk wordt voor het bouwen

¹ *Kamerstukken II, 2025/26, nr. 36800-XIV-80.*

van de woningen die zo hard nodig zijn, voor de verduurzaming van de landbouw en de industrie, voor het mogelijk maken van de noodzakelijke uitbreiding van Defensie, voor projecten in de bereikbaarheid en waterveiligheid, voor perspectief en duidelijkheid over nieuwe investeringen voor het brede bedrijfsleven en voor een economie die werkt. Dat vraagt op korte termijn om diverse en soms ingrijpende besluiten, maar deze leiden tot duidelijkheid en duurzaam perspectief voor boeren, natuur en Nederland. Daarom heeft het kabinet duidelijke doelen gesteld, concrete maatregelen aangekondigd en een bijpassende investering van € 20 miljard euro tot en met 2035 zeker gesteld. Het kabinet heeft direct de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof in het leven geroepen om doorbraken op dit dossier te realiseren en heeft daarvoor een duidelijke opdracht meegegeven. Het kabinet kiest ervoor om samen met boeren en ketenpartijen te werken aan een toekomstbestendige landbouw en met nog veel meer partijen aan een sterke natuur en een vitaal platteland. Dit omvat medeoverheden, natuurbeheerders, landbouworganisaties, het bredere bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties en lokale initiatieven en samenwerkingsverbanden van bewoners. Zoals in de brief van 27 maart 2026 is aangegeven, zal het kabinet voor de zomer 2026 op een aantal belangrijke onderdelen van de aanpak al besluiten nemen en duidelijkheid verschaffen over het vervolg.

Beroepen niet tijdig beslissen

In het jaarverslag 2025 benoemt de Raad als knelpunt de stijging in de instroom van zaken waarin beroep wordt aangetekend tegen het uitblijven van een tijdige beslissing door de overheidsinstantie. De Raad merkt op dat dit met name geldt bij het vreemdelingenrecht. De beroepen wegens niet tijdig beslissen vergen door de grote aantallen veel capaciteit en het onderliggende probleem van uitvoeringsorganisaties die er steeds minder in slagen om binnen geldende termijnen besluiten te nemen, wordt er niet mee opgelost, aldus de Raad.

Het kabinet heeft oog voor het feit dat voor bepaalde uitvoeringsinstanties geldt dat tijdig beslissen een aanhoudende uitdaging is. Om hier verbetering in te brengen worden verschillende stappen gezet door de uitvoeringsorganisaties zelf. Zoals is aangekondigd in het coalitieakkoord, is het kabinet daarnaast voornemens om verschillende maatregelen te treffen om de slagvaardigheid van de overheid te bevorderen. Specifiek op het terrein van het vreemdelingenrecht betreft dit de vereenvoudiging van de asielprocedure. Doel daarbij is om deze procedure niet langer te laten duren dan strikt noodzakelijk is en ervoor te zorgen dat de Immigratie- en Naturalisatiedienst sneller – en nog steeds zorgvuldig – kan beslissen.²

Vreemdelingenrecht

De Raad markeert knelpunten in het vreemdelingenrecht in relatie tot het IND. Helaas lukt het de IND bij vreemdelingenzaken vaak niet om binnen de wettelijke termijn te besluiten op een aanvraag of om te beslissen op een bezwaarschrift.

Om meer grip op de migratie te krijgen, zet dit kabinet in op een breed pakket aan maatregelen om de asielketen per direct en duurzaam te ontlasten en de instroom te verminderen. De wet tweestatusstelsel is op 21 april 2026 aangenomen door de Eerste Kamer.³ Tegelijkertijd heeft de IND hard gewerkt aan de voorbereiding voor de implementatie van het Europees Migratiepact dat op 12 juni 2026 in werking is getreden.

² Aan de slag – Coalitieakkoord 2026–2030 | Kabinetsformatie; p. 37.

³ https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/36703_wet_invoering.

Aanvullend is door de IND hard gewerkt aan een plan van aanpak met aanvullende maatregelen, dat recentelijk met Uw Kamer is gedeeld.⁴ Hoewel de IND streeft naar een maximale beslistermijn van zes maanden, houdt de IND er rekening mee dat het afhandelen van openstaande asielaanvragen nog geruime tijd zal duren, wat effect kan hebben op de capaciteit van de rechtspraak. Daarnaast heeft de Raad in haar position paper ten behoeve van het rondetafelgesprek Uitvoerings- en implementatiewet Asiel- en migratiepact aangegeven zich vanwege het asiel- en migratiepact voor te bereiden op een substantiële stijging van de structurele werklast.⁵

Verder is op 14 april 2025 met de Wet herziening regels niet tijdig beslissen in vreemdelingenzaken de bestuurlijke dwangsom afgeschaft.⁶ Een bestuurlijke dwangsom volgde automatisch als de IND na een ingebrekestelling te laat besliste op iemands dossier. Een rechterlijke dwangsom wordt pas opgelegd als een aanvrager naar de rechter stapt en de IND een extra termijn krijgt opgelegd die wederom niet wordt gehaald. Het kabinet is zich ervan bewust dat met de wetswijziging alleen de bestuurlijke dwangsom wordt afgeschaft. De Tweede Kamer heeft op 2 juni 2026 in het kader van behandeling van de Wijziging van de Wet terugkeer en vreemdelingenwaring een amendement aangenomen om ook de rechterlijke dwangsom af te schaffen.⁷ Op 4 juni 2026 heeft de Tweede Kamer ook deze novelle aangenomen. Het indienen van een beroep tegen het niet tijdig beslissen blijft echter mogelijk. Zolang de voorraad niet is weggewerkt, zal de rechtspraak worden belast met beroepszaken wegens «niet tijdig beslissen».

WOZ- en bpm-zaken

De Raad refereert aan de inwerkingtreding van de Wet herwaardering proceskostenvergoeding voor Waardering Onroerende Zaken (WOZ) en Belasting van Personenauto's en Motorrijwielen (bpm) op 1 januari 2024 en benoemt dat deze wetgeving nog niet heeft geleid tot een verlaging van instroom bij de gerechtshoven.

Het kabinet verwelkomt de ingezette daling van het aantal belastingzaken bij rechtbanken, met name bij de WOZ en de bpm. De verwachting is dat de daling van zaken bij gerechtshoven op termijn zal volgen. Ondanks de waargenomen daling laat het onverlet dat het kabinet zich zal blijven inspannen om het aantal zaken dat draait om relatief kleine financiële geschillen verder te voorkomen. Deze zaken verdringen immers geschillen met een groter maatschappelijk belang. Voor de WOZ is een brede beleidsevaluatie van de wet voorzien waarin ook aandacht voor rechtsbescherming zal zijn.⁸ Voor de bpm geldt, zoals ook aangegeven in de Kamerbrief van 11 juli 2025, dat wordt onderzocht of deze zodanig kan worden omgevormd dat de systematiek niet langer afhankelijk is van de waarde van een motorrijtuig.⁹

⁴ <https://www.tweedekamer.nl/Kamerstukken/detail?id=2026D27623&did=2026D27623>.

⁵ <https://www.tweedekamer.nl/Kamerstukken/detail?id=2026Z02632&did=2026D05896>.

⁶ *Stb.* 2025, nr. 96.

⁷ *Kamerstukken II* 2025/26, 35 501, nr. 13.

⁸ *Kamerstukken II* 2025/26, 33 462, nr. 16.

⁹ *Kamerstukken II* 2024/25, 32 800, nr. 89.

Civiel recht

Erfprocesrecht

De Raad signaleert dat het aantal erfrechtelijke geschillen toeneemt. Het erfprocesrecht wordt als onduidelijk en versnipperd ervaren. Zowel de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) als de Vereniging Erfrecht Advocaten Nederland (VEAN) hebben een soortgelijk signaal afgegeven. Aan de KNB en VEAN is toegezegd in gesprek te gaan over de ervaren problematiek.

Ik wil bezien of dit signaal betrokken kan worden bij het bredere vraagstuk over de vereenvoudiging van het burgerlijk procesrecht. Ik heb eerder de Rechtspraak gevraagd om een reactie op het advies van de adviescommissie burgerlijk procesrecht over de opheffing van het onderscheid tussen dagvaardings- en verzoekschriftprocedure.

Vervaltermijnen in het arbeidsrecht

De wettelijke vervaltermijnen van artikel 7:686a van het Burgerlijk Wetboek (BW) blijken volgens de Raad bij een ontslag op staande voet nogal eens te kort. De vervaltermijn voor het aanvechten van een ontslag (op staande) voet bedraagt namelijk slechts twee maanden. In het bijzonder arbeidsmigranten die werken via uitzendbureaus komen hierdoor in de problemen.

Voor arbeidsmigranten zijn er veel drempels als het gaat over de toegang tot het recht. Het is het streven van het kabinet onnodige drempels in de toegang tot het recht voor alle rechtszoekenden te verminderen. Het kabinet probeert ervoor te zorgen dat de arbeidsmigranten wel binnen de gestelde termijn geholpen worden.

Het Juridisch Loket is daarbij waardevol, aangezien het gratis rechtshulp biedt bij juridische vragen voor EU-arbeidsmigranten, mede om te bewerkstelligen dat zij tijdig en adequaat worden geholpen met hun hulpvraag.

Het kabinet heeft met belangstelling kennis genomen van het voorstel van de Raad om eventueel de vervaltermijnen te verlengen. In het kader van het IBO arbeidsmigratie is over het onderwerp aanpakken onterecht ontslag op staande voet door het Ministerie van SZW al een fiche opgesteld.¹⁰

Regelingen beloning curatoren, mentoren en bewindvoerders

De Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren, die per 1 januari 2015 in werking is getreden, is volgens de Raad gaan knellen. Als gevolg hiervan wijken kantonrechters vaker af van de standaardbeloning wegens bijzondere omstandigheden. In het jaarverslag oppert de Raad onder andere om de regeling op dit punt aan te passen, de huidige open normen te vervangen voor een vaste (hogere) beloning, met daarbij een helder en duidelijk afwegingskader voor de uitvoerders en kantonrechters.

Per 1 januari 2026 is de Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren aangepast met een verhoging van de tarieven, bovenop de jaarlijkse indexering. Hiermee is tegemoetgekomen aan de toenemende werkdruk binnen de branche. Deze regeling biedt de kantonrechter de noodzakelijke ruimte voor maatwerk bij uitzonderlijke omstandigheden. Het is aan de rechter om te beoordelen wanneer hiervan sprake is, waarbij

¹⁰ <https://open.overheid.nl/documenten/6e99169d-bce1-4249-af8d-57cf77a87751/file> blz. 226 e.v.

de rechtspraak de vrijheid heeft om dit in te kleden via leidraden of oriëntatiepunten ter bevordering van de rechtseenheid.

Diagnostiek ouders

Ook dit jaar brengt de Raad het knelpunt «diagnostiek ouders» onder de aandacht, waarbij het dit jaar speciale aandacht vraagt omdat het verband kan houden met femicide en huiselijk geweld. Uit onder meer het onderzoek «Waar geweld uit beeld raakt» van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat het niet vanzelfsprekend is dat huiselijk geweld en onveiligheid worden meegenomen in rechterlijke beslissingen omtrent zorgregelingen, gezag en omgang.¹¹ De toenmalig Staatssecretaris Rechtsbescherming is daarom eind 2025 een verbetertraject gestart, dat als doel heeft te waarborgen dat wanneer er onderbouwde vermoedens zijn of sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling, dit altijd moet worden meegewogen in de familierechtelijke procedure. Dit verbetertraject ziet onder meer op het verbinden van het straf- en civielrecht, het verbeteren van de informatievoorziening aan de familierechter en deskundigheidsbevordering. De rechtspraak, maar ook andere organisaties zoals de RvdK en Slachtofferhulp Nederland, werken mee aan dit verbetertraject. Ook wordt de expertise van de advocatuur en van ervaringsdeskundigen en nabestaanden betrokken in dit traject. De Tweede Kamer wordt voor de zomer geïnformeerd over de voortgang van het verbetertraject.

Algemeen: capaciteitstekorten in de jeugdketen

De capaciteitstekorten in de jeugdketen blijven de Rechtspraak zorgen baren, zoals ook in eerdere jaarverslagen is gesignaleerd. Dit speelt zowel in het civiele jeugdrecht, het familierecht als in het jeugdstrafrecht.

Ik herken het beeld dat de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) met wachtlijsten te maken heeft. Zowel de RvdK zelf als het ministerie JenV hebben daarom de afgelopen jaren maatregelen ingezet om dit te verbeteren. Dit leverde aanvankelijk verbetering op in de vorm van kortere wachtlijsten en doorlooptijden, echter momenteel kampt de RvdK weer met een oplopende wachtlijst. Hier komt bij dat voor de RvdK een taakstelling van kracht is, voortvloeiende uit het coalitieakkoord. Op dit moment wordt in kaart gebracht welke consequenties dit heeft voor de uitvoering van de taken van de RvdK.

De Raad noemt in het jaarverslag het tekort aan capaciteit bij de gecertificeerde instelling (GI). De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de inspectie Justitie en Veiligheid hebben in september 2025 een rapport gepubliceerd over de problemen bij de gecertificeerde instellingen waaronder de wachtlijsten voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering en de wachtlijsten voor de noodzakelijke jeugdhulp in dit kader. Het kabinet heeft op 2 december 2025 een kabinetsreactie met maatregelen aan de Tweede Kamer gestuurd.¹²

In het jaarverslag meldt de Raad dat er sprake is van een geringe beschikbaarheid van de Kleinschalige Voorzieningen Justitiële Jeugd (KVJJ's). Jongeren die vanwege hun persoonlijkheid en de aard van het gepleegde feit wel in aanmerking zouden komen voor plaatsing in een KVJJ, kunnen niet geplaatst worden omdat ze te ver weg wonen.

¹¹ K.D. Lünemann e.a., *Waar geweld uit beeld raakt. Een verkennend onderzoek naar de zichtbaarheid van huiselijk geweld in het familierecht*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2025, p. 27.

¹² *Kamerstukken II 2025/26*, 31 839, nr. 1113.

Voor plaatsing in een KVJJ is een mee te wegen (contra-) indicatie dat er sprake moet zijn van een aanvaardbare reistijd naar de dagbesteding. In de praktijk is de richtlijn dat de reistijd in beginsel niet langer mag zijn dan 1,5 uur enkele reis. Het verruimen van deze richtlijn zou de landelijke dekking verbeteren. Ik kies er evenwel niet voor een langere reistijd naar dagbesteding te hanteren, aangezien een totale reisduur van meer dan drie uur per dag niet bevorderlijk is voor het welzijn van jongeren.

De KVJJ's vormen nu geen landelijk dekkend netwerk. Tegelijkertijd zie ik op basis van de bezetting van de bestaande KVJJ's geen aanleiding voor het openen van nieuwe locaties teneinde een landelijk dekkend netwerk te realiseren. In de brief van 30 juni 2025 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de toekomst van de KVJJ's.¹³ Tevens wijs ik op de voortgangsbrief justitiële jeugd van 17 april jl. waarin ik de belangrijkste ontwikkelingen met betrekking tot de justitiële jeugd uiteen heb gezet.¹⁴ Hierbij wijs ik expliciet op de beleidsreactie op het RSJ-advies «Problemen in de PIJ: Advies over de door- en uitstroom van jeugdigen met een PIJ-maatregel». Voor de zomer komt de inhoudelijke beleidsreactie en zal ik ook ingaan op rapporten die binnenkort worden opgeleverd over Jeugdhulp in Strafrechtelijk Kader.

Registratie van non-binaire personen

De Raad geeft aan dat de Hoge Raad twee keer is verzocht om prejudiciële vragen te beantwoorden over de registratie van non-binaire personen. Nu de Hoge Raad heeft afgezien van beantwoording van deze vragen is wetgeving op dit punt gewenst. In het coalitieakkoord is opgenomen dat het kabinet blijft werken aan de acceptie, veiligheid en emancipatie van de LHBTQI+ gemeenschap, overeenkomstig het regenboogakkoord. Tot 8 december 2023 heeft een initiatiefwetsvoorstel over de registratie van non-binaire personen in consultatie gelegen. Het is primair aan de initiatiefnemers om vervolgstappen te nemen op dit onderwerp. Het kabinet heeft aangeboden daar waar nodig hierbij behulpzaam bij te zijn.

Draagmoederschap en hoogtechnologisch draagmoederschap

De Raad benoemt de wenselijkheid van wetgeving rondom draagmoederschap. In juli 2023 is het wetsvoorstel Kind, draagmoederschap en afstamming ingediend bij de Tweede Kamer.¹⁵ Dit wetsvoorstel schetst kaders voor wensouders, waaraan binnenlandse draagmoederschapstrajecten moeten voldoen. Met als doel dat wensouders geen lange en onzekere procedure bij de rechter moeten doorlopen om het ouderschap tot stand te brengen. Voor buitenlandse draagmoederschapstrajecten stelt het wetsvoorstel voorwaarden voor de erkenning van rechtswege van de buitenlandse geboorteakte na draagmoederschap. De Tweede Kamer heeft een wetenschapstoets uit laten voeren waarin knelpunten aan de orde komen, waaronder buitenlandse draagmoederschapstrajecten. Mij is verzocht om op deze bevindingen te reageren en ik verwacht rond de zomer 2026 te doen.

Termijn herroeping adoptie en meerderjarigenadoptie

Ook op het gebied van adoptie zijn volgens de Raad knelpunten. De Raad geeft aan dat een geadopteerde, die de adoptie wil herroepen, minimaal 20 en maximaal 23 jaar oud moet zijn. Deze leeftijdsgrenzen worden in nagenoeg alle zaken die aan de rechter worden voorgelegd overschreden.

¹³ Kamerstukken II 2024/25, 24 587, nr. 1055.

¹⁴ Kamerstukken II 2025/26, 28 741 nr. 136.

¹⁵ Kamerstukken II 2022/23, 36 390, nr. 3.

De Raad doet de suggestie deze grenzen uit de wet te schrappen. Ook meldt de Raad dat in de rechtspraak zeer geregeld verzoeken binnenkomen voor adoptie van meerderjarigen. De Raad geeft in overweging de adoptiemogelijkheid van meerderjarigen in de wet te regelen.

Het kabinet herkent het signaal van de Raad over de termijnen voor herroeping van de adoptie. Ook is de regering in 2025, in de aangenomen motie Bikker en Diederik van Dijk,¹⁶ verzocht om adoptie van volwassenen mogelijk te maken.

Zowel de termijn voor herroeping adoptie als het mogelijk maken van meerderjarigenadoptie zijn onderdeel van het wetsvoorstel afbouw interlandelijke adoptie en vereenvoudiging identiteitsherstel. Dit wetsvoorstel was van 23 januari tot en met 6 april 2026 in internetconsultatie.¹⁷ De consultatiereacties worden op dit moment bestudeerd. Naar verwachting wordt het wetsvoorstel voor het einde van het jaar ter advisering voorgelegd aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

Gezag

De Raad wijst op de complexiteit van wet- en regelgeving op het gebied van gezag. In de loop der jaren is deze wet- en regelgeving als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen op verschillende punten aangevuld en daarmee is het afleiden van gezag steeds complexer geworden. De Raad geeft aan dat een wettelijke herstructurering de praktijk zou helpen.

De huidige wet- en regelgeving weerspiegelt de diversiteit van de samenleving. Vereenvoudiging is wenselijk, maar mag niet ten koste gaan van bestaande gezagsverhoudingen en toekenningen van gezag. Ik herken dat de complexe wet- en regelgeving tot gevolg kan hebben dat het van rechtswege ontstane gezag over een kind, dat niet in het gezagsregister wordt geregistreerd, lastiger af te leiden kan zijn. Om professionals te helpen met het vaststellen van gezag is de gezagsmodule ontwikkeld.¹⁸ De module is constant in ontwikkeling en houdt rekening met wetwijzingen. Bij een toekomstige herziening van het toepasselijke recht kan daarnaast worden verkend hoe de regels meer toegankelijk en overzichtelijk kunnen worden gemaakt.

Strafrecht

Onduidelijkheden over de gedragsbeïnvloedende maatregel

De Raad benoemt dat het eerder gesignaleerde knelpunt met betrekking tot de complexiteit en onduidelijkheden rond de maatregel betreffende het gedrag van de jeugdige nog steeds actueel is.

Bij de totstandkoming van de Tweede vaststellingswet van het nieuwe Wetboek van Strafvordering is de inbreng van de Raad meegenomen. Op basis daarvan is de regeling om te komen tot tenuitvoerlegging van de vervangende jeugddetentie vereenvoudigd. Alleen de procedure bij de rechter-commissaris wordt behouden, daarmee is de zelfstandige bevoegdheid van de officier van justitie vervallen.¹⁹ Op 24 februari 2026 heeft de Eerste Kamer de Tweede vaststellingswet aangenomen.

¹⁶ Kamerstukken II 2024/25, 33 836, nr. 116.

¹⁷ Overheid.nl | Consultatie Wet afbouw interlandelijke adoptie en vereenvoudiging identiteitsherstel.

¹⁸ Zie AMvB in Staatsblad 2024, 48.

¹⁹ Kamerstukken II 2024/25, 36 636, nr. 3, p. 155–156.

Generiek

De Raad spreekt zijn zorgen uit over de voor 2027 aangekondigde ruimere termijnen waarbinnen de niet-zakelijke post moet zijn bezorgd. Dit kan gevolgen hebben voor burgers, advocaten en bedrijven zonder zakelijk contract die post naar de rechtbank sturen en (rechts)onzekerheid veroorzaken.

Deze zorgen zijn door het kabinet serieus genomen en in overleg met de Raad verduidelijkt: de verruiming geldt slechts voor een beperkt deel van de postmarkt (de universele postdienst) en deze norm is niet van kracht op post vanuit de rechtbanken of van advocaten aan rechtbanken. Post van de Rechtspraak valt onder zakelijke post. Hierdoor is de omvang van het geschetste probleem in de praktijk beperkt. Voor tijdkritische post voor rechtszoekende consumenten blijft bovendien een snellere 24-uursoptie beschikbaar. De aanpassing van de kwaliteitseisen in het gewijzigde Postbesluit raakt alle gebruikers van de universele postdienst in gelijke mate. Alleen voor rouw- en medische post blijven uitzonderingen bestaan. Het uitzonderen van gerechtelijke post is door het kabinet als onwenselijk beschouwd. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de Nota van toelichting op het gewijzigde Postbesluit, dat per 1 juli 2026 in werking zal treden.²⁰

Eerder gesignaleerde knelpunten

Het wettelijk mogelijk maken dat gemachtigden binnen het belastingrecht en het bestuursrecht geweigerd kunnen worden conform de regteling van de kantonrechter in artikel 81 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

De Raad heeft verzocht om het wettelijk mogelijk te maken dat de bestuursrechter een gemachtigde tegen wie ernstige bezwaren bestaan niet alleen kan weigeren voor een bepaalde zaak maar ook voor een bepaalde periode, overeenkomstig de mogelijkheid die de kantonrechter heeft in artikel 81 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Dit knelpunt wordt onderkend. Momenteel wordt onderzocht hoe een dergelijke bevoegdheid het beste kan worden vormgegeven.

Maatwerkvoorziening opvang (weigering noodopvang)

De Raad meldt dat rechters in meerdere uitspraken over het toekennen van een maatwerkvoorziening vanuit de Wet maatschappelijke opvang (Wmo) de overheid oproepen een oplossing te vinden voor dakloosheid die voortkomt uit het tekort aan betaalbare woonruimte.

Het kabinet stelt dat de Wmo 2015 is gericht op het ondersteunen van mensen die zich door psychische, sociale of lichamelijke beperkingen niet op eigen kracht kunnen handhaven in de samenleving. Het bieden van opvang aan mensen die enkel dakloos zijn vanwege woningnood – zonder bijkomende kwetsbaarheid – past daarmee niet binnen het wettelijke kader van de Wmo. Dat neemt uiteraard niet weg dat de maatschappelijke impact schrijnend kan zijn. Het kabinet herkent dat er sprake is van een woningcrisis en zet zich op verschillende fronten in om deze aan te pakken.

Zo wordt volop ingezet op de bouw van meer woningen. Het Regeerprogramma brengt afspraken om meer passende en betaalbare woningen te bouwen. Om het tekort aan woningen te verkleinen en op alle plekken in Nederland extra woonruimte toe te voegen voor die mensen die een huis

²⁰ Kamerstukken II 2024/25, 35 423, nr. 10.

zoeken, moeten bestaande gebouwen en de bijbehorende omgeving beter worden benut. Hier wordt door middel van diverse initiatieven invulling aan gegeven.

Met het Nationaal Actieplan Dakloosheid «Eerst een thuis» (2023–2030) is vastgesteld dat de oplossing voor dakloosheid niet gevonden wordt door het realiseren van extra maatschappelijke opvang, maar door in te zetten op betaalbaar wonen en het versterken van financiële bestaanszekerheid. Tot slot is in dit kader het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting relevant dat ervoor zorgt dat overheden kunnen sturen op hoeveel, waar en voor wie er gebouwd wordt.²¹ Na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel moeten gemeenten, provincies en het Rijk volkshuisvestingsprogramma's opstellen, waarin is aangegeven wat de woonbehoefte is van inwoners. Als onderdeel daarvan moet de opgave voor (dreigend) dakloze mensen worden meegenomen. Bovendien regelt het wetsvoorstel dat in alle gemeenten dakloze mensen die uitstromen uit de maatschappelijke opvang op grond van de Wmo 2015 verplicht met voorrang moeten worden gehuisvest. Gemeenten kunnen er aanvullend voor kiezen ook een bredere groep mensen die dak- of thuisloos zijn, of om andere sociale redenen dringend behoefte hebben aan woonruimte, op te nemen in de urgentieregeling als woningzoekenden die met prioriteit in aanmerking komen voor een woning.

Tekort aan verzekeringsartsen en arbeidsdeskundigen

De vraag naar sociaal-medische beoordelingen is al jaren fors groter dan het aantal beoordelingen dat UWV kan verrichten, en de laatste tijd blijft het aantal aanvragen boven verwachting snel toenemen. Hierdoor kan UWV niet alle taken uitvoeren en hanteert UWV sinds een aantal jaar een met het ministerie SZW afgestemde prioritering van sociaal-medische dienstverlening. Hierin zijn de WIA-claimbeoordeling en beoordelingen van het arbeidsvermogen (waaronder de Wajong) geprioriteerd.

Naast de toenemende vraag kampt UWV met fundamentele organisatorische uitdagingen, waaronder een structureel tekort aan verzekeringsartsen. Hoewel de situatie ingewikkeld is, moet dit patroon worden doorbroken. Dat gaat niet van vandaag op morgen. Aan de hand van een brede ontwikkelagenda werkt UWV de komende jaren aan structurele verbetering van de sociaal-medische dienstverlening. Dit omvat onder meer vereenvoudiging en uniformering van werkprocessen, zodat alle sociaal-medische teams werken volgens de vastgestelde principes en afgesproken processen, steeds beter gebruikmakend van best practices, onder meer op het gebied van taakdelegatie en multidisciplinair overleg. Door de basis op orde te brengen, realiseert UWV de komende jaren zowel kwantitatieve als kwalitatieve verbeteringen bij de sociaal-medische dienstverlening.

Slotwoord

Graag spreek ik mijn grote waardering uit voor de wijze waarop de Rechtspraak de in de praktijk ervaren knelpunten – zowel in beleid als in wetgeving – onder de aandacht brengt. Deze signalen stellen zowel de wetgever als de uitvoerende macht in staat om belangrijke maatschappelijke vraagstukken gericht en effectief aan te pakken.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
K.T. van Bruggen

²¹ *Kamerstukken II 2025/26, Kamerstuk 36 881, nr. 1–3 en bijlagen.*